

Temps verbal i adjectius de possibilitat passiva

Carles Riera

El tema que aquí estudiem en complementa un altre que ja vam tractar en el treball «A propòsit de “*pot ser* + adjectiu”»¹. Ens referim novament a una colla d'adjectius derivats de verbs que indiquen possibilitat passiva, concretament a adjectius formats amb els sufixos *-able*, *-ible*, com ara *modificable* «que pot ser modificat», *perceptible* «que pot ser percebut». En aquell treball vàiem el defecte consistent en la incompatibilitat —per redundància— de tals adjectius precedits dels conjunts *pot ser* o *no pot ser* (exemples: *Aquesta llista és genèrica però pot ser modificable* → *Aquesta llista és genèrica però pot ser modificada*; *El copagament no pot ser assumible per les rendes baixes* → *El copagament no pot ser assumit per les rendes baixes*), mentre que en el present ens fixarem en el temps del verb *ser* o *ésser* que té com a predicat nominal algun d'aquests adjectius. Lògicament, si l'adjectiu en qüestió forma part d'un verb en passiva, s'ha de canviar per un participi.

Per una banda, tenim que el temps verbal anomenat pretèrit perfet o pretèrit pròxim o, simplement, perfet (p. e., *ha estat*) expressa una acció conclosa, acabada, el seu aspecte verbal és perfectiu («es comporta com un passat actual, això és, com un temps que designa situacions passades que mantenen alguna mena de vinculació amb el moment de l'acte de parla»²); també és d'aquest tipus el pretèrit plusquamperfet. En canvi, l'imperfet o pretèrit imperfet és un temps de passat imperfectiu («que indica simultaneïtat respecte a un altre moment passat»³ i alhora, és clar, una acció no conclosa, no acabada). També és d'aquest tipus el present d'indicatiu.

Per una altra banda, cal tenir en compte que d'adjectius formats amb els sufixos *-able*, *-ible* n'hi ha de dos tipus:

- els que indiquen possibilitat passiva («que pot ser») o impossibilitat passiva («que no pot ser»), ja esmentats,
- i els que no indiquen tal possibilitat o impossibilitat, i que queden fora del nostre estudi; p. e., *agrada-ble* («que agrada, que fa plaer») o *rendible* («que dona un bon rendiment»).

Val a dir que alguns d'aquests adjectius poden tenir més d'una accepció, per la qual cosa a vegades pertanyen al tipus *a* i a vegades al tipus *b*.

Així, quan els adjectius en *-able*, *-ible* indiquen «possibilitat passiva» no poden ser predicats nominals d'un verb en pretèrit perfet o plusquamperfet, perquè el caràcter perfectiu d'aquests temps no s'adiu amb la possibilitat oberta o imperfectiva de tals adjectius. De fet, els casos que trobem en contra d'aquesta norma es deuen, sens dubte, a la influència anglesa, essent l'anglès una llengua que té una conjugació verbal distinta de la nostra⁴.

La manera de resoldre aquesta incorrecció depèn de cada cas i es pot fer (com anirem veient):

- canviant el temps verbal: pretèrit perfet o plusquamperfet → pretèrit imperfet, o present d'indicatiu o condicional hipotètic compost⁵;
- fent que l'adjectiu acabat en *-able*, *-ible* passi a ser substantivat per l'anteposició de l'article determinat *el*, o emprant un participi també precedit d'article⁶;
- amb els verbs en veu passiva, canviant l'adjectiu per un participi.

¹ Dins *Aspectes sintàctics i estilístics de la llengua catalana*, Ed. Claret, Barcelona 2019, p. 19-23.

² GIEC, § 24.4.3.

³ GIEC, § 24.4.4.

⁴ L'anglès és avui una llengua molt usada i influent; és així que alguns temps verbals d'aquesta llengua no corresponen al valor d'altres temps verbals del català; per tant, és molt probable que es trobin en català calcs de l'anglès en l'ús dels temps verbals. Per exemple, traduint *The suicides resulted from the men's inability to provide for their families*, en comptes de dir *Els suïcidis van ser deguts a la incapacitat dels homes de mantenir les seves famílies*, és preferible *Els suïcidis es devien a la incapacitat dels homes de mantenir les seves famílies*.

⁵ Cf. Albert Jané, «El condicional hipotètic» (I i II), dins *Avui*, 27 i 28 de setembre de 1978.

⁶ Vegeu, més endavant, la nota 7.

Vegem-ho amb exemples, posats per ordre alfabètic de l'adjectiu afectat (copiem primer la forma incorrecta i, a continuació, donem la forma corregida):

assumible

*Després d'examinar-se, molts dels alumnes han manifestat que les proves els han semblat «fàcils», mentre que els professors que els acompanyaven han expressat que els continguts han estat «assumibles, entraven en el currículum i s'havien treballat a classe» → [...] han expressat que els continguts **eren «assumibles**, entraven en el currículum i s'havien treballat a classe».*

En aquest exemple cal canviar el temps verbal: de pretèrit perfet a pretèrit imperfecte.

defensible

*Fa dècades, aquesta actitud podria haver estat defensible, però actualment els científics han relacionat la alteració del son amb l'envelliment accelerat, l'augment del risc d'obesitat i la disfunció cardiovascular i del sistema immunitari → Fa dècades, aquesta actitud **podria haver estat defensada**, però actualment els científics...*

Aquí es tracta d'una passiva, si bé sense subjecte agent⁷.

divisible

*Treballant durant cinquanta anys amb el bacteriòfag T4 s'ha pogut demostrar que els gens han estat divisibles en unitats més petites → [...] T4 s'ha pogut demostrar que els gens **són** (o **eren**) **divisibles** en unitats més petites.*

En aquest exemple també cal canviar el temps verbal: de pretèrit perfet a present d'indicatiu o a pretèrit imperfecte.

demostrable

*Fent referència a la possibilitat del silenci absolut, ha estat demostrable per John Cage que és impossible → Fent referència a la possibilitat del silenci absolut, **ha estat demostrat** per John Cage que és impossible.*

Aquí es tracta d'una oració passiva, amb subjecte agent i tot.

⁷ En canvi, serien correctes exemples com *El castell no era defensable. Aquesta causa no és defensable* (tret del DIEC2, s. v. *defensible*). O sigui, depèn de l'accepció que es doni a l'adjectiu.

⁸ Notem que aquestes solucions equivalen a *ha estat la que s'esperava*, on trobem l'imperfet *esperava*, és a dir un valor imperfectiu.

⁹ Cf. la nota 7.

esperable

*Puigdemont, Junqueras i Romeva a Brussel·les: la resposta espanyola ha estat esperable → [...] la resposta espanyola **ha estat l'esperable** (o **l'esperada**)⁸. O bé: [...] la resposta espanyola **era esperable**.*

En aquest exemple, com hem vist, tenim tres possibles solucions: 1) substantivar l'adjectiu i mantenir el temps de pretèrit perfet; 2) usar la forma de participi, mantenint també el temps de pretèrit perfet, i 3) canviar el pretèrit perfet pel pretèrit imperfecte.

inaccessible

*Les dones científiques van poder accedir a posicions que abans havia estat inaccessible → Les dones científiques van poder accedir a posicions que abans **els eren inaccessibles**.*

En aquest exemple cal canviar el pretèrit plusquamperfet pel pretèrit imperfecte.

modificable

*Així, doncs, les entrevistes transcrits i incloses dins l'annex han estat entrevistes mig estructurades, amb un guió previ, el qual ha estat modificable en funció del desenvolupament de l'entrevista → Així, doncs, les entrevistes transcrits i incloses dins l'annex han estat entrevistes mig estructurades, amb un guió previ, el qual **ha estat modificat** en funció del desenvolupament de l'entrevista. O bé: [...] el qual **era modificable** en funció del desenvolupament de l'entrevista.*

Exemple que podem considerar oració passiva o oració de predicat nominal. Per tant, admet dues solucions.

previsible

*El seu primer discurs ha estat previsible i només s'ha entortolligat un parell de vegades → El seu primer discurs **era el previsible** i només s'ha entortolligat un parell de vegades. O bé: El seu primer discurs **ha estat el previsible** i només s'ha entortolligat un parell de vegades. I encara: El seu primer discurs **ha estat el previst** i només s'ha entortolligat un parell de vegades.*

També diverses solucions: canvi del pretèrit perfet per l'imperfet, o substantivació de l'adjectiu o ús del participi substantivat⁹.

*El veredict del jurat ha estat previsible: culpable per vulneració de drets humans bàsics → El veredict del jurat **era previsible**: culpable per vulneració de drets humans bàsics. O bé: El veredict del jurat **ha estat el previsible**: culpable per vulneració de drets humans bàsics. I encara: El veredict del jurat **ha estat el previst**: culpable per vulneració de drets humans bàsics¹⁰.*

També diverses solucions, com en l'exemple precedent.

provable

*El nou mode d'estalvi de bateries només ha estat provable en la configuració del sistema → El nou mode d'estalvi de bateries **era provable** (és a dir, «només es podia provar») en la configuració del sistema. O bé: El nou mode d'estalvi de bateries*

*només **ha estat provat** en la configuració del sistema.*

Exemple que podem considerar oració de predicat nominal o oració passiva. Per tant, admet dues solucions.

perceptible

*Durant els últims vint-i-cinc anys, els terratrèmols a Catalunya es compten per milers, menys d'un centenar dels quals han estat perceptibles per la població → [...] menys d'un centenar dels quals **han estat percebuts** per la població. O bé: [...] menys d'un centenar dels quals **haurien estat perceptibles** per la població (o, encara millor, [...] per part de la població).*

En aquest exemple tenim dues possibles solucions: 1) oració passiva amb el temps d'imperfet, o bé 2) oració passiva amb condicional hipotètic.■

¹⁰ Cf. la nota 7.

El plaer de compartir

TRIAS
DES DE 1908

Trias Galetes - Biscuits, S.A.
Ctra. de Sils, 36
17430 Santa Coloma de Farners
Tel. 972 84 12 13
www.trias.cat